

uložena v různých směrech nepravidelně vedle sebe a někdy i přes sebe, zcela bez milodarů. Alespoň dvěma mamutími lopatkami byl hrob zčásti (symbolicky?) přikryt. V jeho blízkosti se našel jeden provrtaný kamenný kotouč a části velkých kostěných nástrojů. Rekonstrukce hrobu, provedená B. Klímou [1990c, obr. 18], umožňuje představu o jeho uspořádání.

V literatuře jsou uváděny z Brna ještě kostry č. I a III. Kostra Brno I byla nalezena r. 1885 ve spraši v tehdejší Kohnově cihelně (nejstarší část cihelny na Červeném kopci v ul. Vinohrady). Nedoprovázely ji žádné archeologické materiály a její pleistocenní stáří není jisté, ač fosilizace lebky, která se zachovala, by takové stáří připouštěla. Zcela hypoteticky by mohla patřit epigravettieniu, jehož malá tábořiště byla pod Červeným kopcem zjištěna, stejně možná je však příslušnost k některé mladší pravěké kultuře.

Dospělá ženská kostra Brno III byla objevena r. 1927 při stavbě domku v Žabovřeskách na Štursově ulici. Podle popisu K. Zapletala [Absolon 1929] ležela v hloubce 215 cm (holocén 100 cm, spraš 15 cm, písek s oblázky 100 cm) na styku mezi pískem s oblázky a hrubým šterkem ve svrchní části nižší terasy Svrátky (tzv. A-terasy sází přibližně 10 m nad dnešní hladinou řeky). Z popisu vyplývá a dochovaná fotografie se tomu zdá nasvědčovat, že v nadloží kostry probíhaly nepřerušované vodorovné vrstvy písku s oblázky, takže nešlo o dodatečně zahoubený hrob. Kostra ležela ve skrčené poloze, byla pokryta červeným barvivem a snad i miocenním jílem bez jakýchkoliv artefaktů [Absolon et al. 1933]. Antropologicky jde o typ *Homo sapiens sapiens* blízký ženám z Předmostí [Matiegka 1929]. Vzhledem k tomu, že dnes víme, že 10metrová terasa v brněnské kotlině je risského stáří, zdá se být v oné době existence vyspělého typu moderního člověka vyloučená. Na druhé straně nelze bez povšimnutí odbýt pozorování K. Zapletala, tehdy již zkušeného geologa, autora na svou dobu velmi moderní práce o spraších v Předmostí [1932], podle kterého bylo nadloží kostry intaktní. I v případě, že by šlo o mladopaleolitický hrob, jak se domnívá J. Svoboda [1991b], musela by být vyhloubena jáma v písku více jak 1 m hluboká, což by byl zcela ojedinělý jev v evropském paleolitu. Dnes můžeme pouze konstatovat (také proto, že i tato kostra shořela v Mikulově), že se jeví velká diskrepance mezi morfologií kostry a její možnou stratigrafickou pozicí, která zůstane asi nevyřešena.

Z Moravy pocházejí zbytky ještě jedné další kostry bez jakéhokoliv průvodního materiálu. Byly nalezeny ve starém hliníku ve Svitávce (o. Blansko) L. Smolíkovou při geologickém mapování. Zachovány byly obě čelisti a část levé poloviny postkraniálního skeletu,

lebka byla rozdrčena. Také stáří této kostry není zcela jasné. Byla uložena ve svahových, ronem přemístěných sedimentech obsahujících jako podstatnou komponentu fosilní půdu černozemního typu (vrstva 5 podle L. Smolíkové) [Smolíková-Ložek 1963]. Půdy tohoto typu se v interpleniglaciálu již nevytvářely, odpovídají nejspíše PK II. Předpokládané stáří "W 2 až W 2/3" by kostra mohla mít v případě, že by ronový posun probíhal postgeneticky, tj. že by ve zmíněné době byly přemísťovány mnohem starší sedimenty, do nichž bylo tělo uloženo [Svoboda 1991b]. Podobně jako u Brna III byla chronologická interpretace nejasného a složitěho profilu ve Svitávce ovlivněna morfologií lidských pozůstatků, jež jsou v obou případech srovnatelné se ženou z Dolních Věstonic z roku 1949. Ze stejné polohy, v níž ležela kostra, vyzvedl B. Klíma čtyři artefakty (dva malé úštěpky pazourku a úštěpek křemene, z nichž jeden vykazuje jemné stopy retuše, a větší úštěp křemene s kúrou valounu a několika hrubšími retušemi) [Klíma 1963a], které rovněž nemohou stáří kostry osvědčit.

Údobí pavlovienu znamená vrchol rozkvětu paleolitické kultury na Moravě a současné vrchol umělecké tvorby v celé Evropě v krátkém úseku mezi 27 000 a 25 000 lety B. P. Zdejší velká tábořiště byla zřejmě osídlena dlouhodobě a představovala významná společenská centra. Hospodářským základem tohoto rozvoje byl lov mamutů. Rozmanité umělecké projevy, symbolika ozdob i rituální pohřby svědčí o rozvinuté duchovní kultuře a o složitých náboženských, snad již animistických představách.

Přes všechny velkolepé nálezy jsou naše vědomosti o pavlovienu stejně útržkovité jako o ostatních paleolitických skupinách. Mimo Moravu počítáme k oblasti jeho rozšíření pouze západoslovenské Pováží (Moravany n. Váh.). Významné stanice v dolnorakouském Podunají (Willendorf aj.) tvořily asi samostatnou skupinu v rámci gravettoidních kultur, příslušnost menších tábořišť v Čechách (Lubná, Stádice) není dosud jasná; Krakov-Spadzistá B spadá asi již do doby doznívání pavlovienu, stejně jako asi Milovice a Kůlna, vrstva 6b.

Původ pavlovienu tkví v celoevropském kontextu gravettoidních kultur, vznikajících přibližně od 30 000 let B. P., s nimiž má společné základní prvky kamenné industrie. Tradice szeletieniu a snad i některé rysy aurignacienu tvořily místní kořen obohacující gravettoidní základ. Vztah kostěných výrobků i ozdob a uměleckých děl k východní Evropě je nepopiratelný; zatím však není zcela jistá časová souvislost. Na Moravě je pavlovienu hustě koncentrován, na východě jsou analogické jevy rozptýleny mezi povodím Dněpru a Donu. Mohou být současné v obou oblastech, a pak